

**Aan de leden van de Gemeenteraad,
van de gemeenten in Overijssel**

INGEKOMEN		
- 7 MAART 2013		
Zaak	5383	SIBR 11352
Adres	W.F.O.	
		OVH JAN

BelangenOrganisatiesOverijssel
is een samenwerkingsverband
van Overijssel Platform VG,
Platform Mantelzorg Overijssel,
SENtrum Ouderen en
Zorgbelang Overijssel.

Datum: 5 maart 2013
Kenmerk: U28.2013
Betreft: nota "Preventief Ouderenbeleid"

Geachte leden van de Raad,

De Stichting Senioren Organisaties Overijssel (SENtrum) maakt zich ernstig zorgen over de wijze waarop in ons land de vergrijzing van onze bevolking wordt benaderd. Overheden op alle niveaus verzinnen maatregelen om de kosten van de zorg te beperken waarbij het accent ligt op het verkleinen van de pakketten, het uitkleden van voorzieningen en het steeds meer voor eigen rekening van de burgers brengen van noodzakelijke zorg. Door deze benadering ontstaat veel onzekerheid en stress bij onze burgers met alle gevolgen van dien. Wij zijn van mening dat het roer om moet; preventie zou prioriteit moeten krijgen. Als overheden en belangenorganisaties zich richten op het bevorderen van zelfredzaamheid, eigen kracht van senioren en daartoe gericht beleid ontwikkelen, dan zijn mensen beter in staat langer voor zichzelf te zorgen, langer zelfstandig thuis te blijven wonen met een geringer beroep op dure voorzieningen. Om dit onder de aandacht te brengen presenteren wij u hierbij onze nota "Preventief Ouderenbeleid". Wij verzoeken u terdege kennis te nemen van de inhoud van deze nota en uw beleid daarop aan te passen.

Om in de provincie Overijssel dit preventief ouderenbeleid beter te kunnen propageren, begeleiden en ondersteunen, heeft het bestuur van SENtrum besloten SENtrum uit te bouwen tot een Overijsselse Seniorenadviesraad. Daartoe zullen contacten worden gelegd met deskundigen op alle relevante beleidsterreinen. Deze raad stelt zich ten doel overheden, instellingen voor zorg en welzijn, belangenorganisaties, e.d. gevraagd en ongevraagd te adviseren. Lopende trajecten, zoals de belastinginvulhulp, vrijwillige ouderenadviesing, het werven en ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers, de informatieve Senioren Overijssel krant, e.d. zullen worden versterkt en uitgebreid. Met name afdelingen van ouderenorganisaties, gemeentelijke Wmo-adviesraden, seniorenraden, e.d. zullen vanuit deze organisatie kunnen worden ondersteund. Samen met Zorgbelang Overijssel (ZBO) en Platform Mantelzorg Overijssel (PMO) hebben wij daartoe een uitvoeringsorganisatie, de BelangenOrganisatiesOverijssel (BOO) in het leven geroepen waarin onze professionals zijn ondergebracht.

Op deze wijze hopen we dat de provincie Overijssel een nationaal en internationaal voorbeeld kan worden voor adequaat ouderenbeleid zodat het denken in bedreigingen kan worden omgezet in het benutten van kansen.

Helaas heeft de provincie besloten de financiering van instellingen ten behoeve van de sociale infrastructuur af te bouwen omdat het sociale domein door de provincie niet meer als kerntaak wordt gezien. Vrijwel achteloos worden vele miljoenen gestoken in gebiedsontwikkeling en infrastructuur terwijl de bijbehorende sociale infrastructuur wordt veronachtzaamd. Wij, als maatschappelijke middenveldorganisaties, volledig gebaseerd op de inzet van vrijwilligers, betreuren dit ten zeerste, immers het gaat toch primair om de leefbaarheid in onze steden en dorpen! Onze plannen dragen daartoe in hoge mate bij, maar ze zijn niet uitvoerbaar zonder enige voorinvestering. Het spreekwoord: "een spierinkje uitwerpen om een kabeljauw te vangen" geldt ook hier als vanzelfsprekend. Wij pleiten dan ook voor een gezamenlijke aanpak van overheden en maatschappelijke organisaties om effectief en efficiënt vorm te gaan geven aan preventief ouderenbeleid. Incidentele ad hoc – projecten, zoals die hier en daar worden opgezet, zijn verspilling van tijd, geld en energie. Alleen een gezamenlijke totaal aanpak zal tot het gewenste doel leiden.

Afsluitend verzoeken wij uw raad om mee te doen met onze voorstellen. Samen de schouders eronder ten behoeve van een leefbare toekomst.

Wij zijn van plan om onze ideeën binnenkort in een startconferentie verder uit te werken.

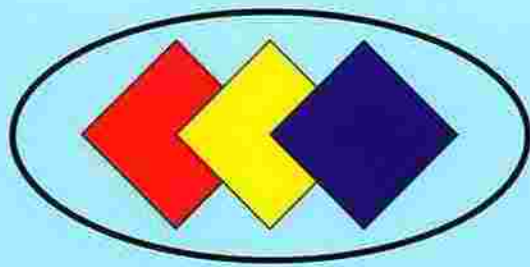
Graag vernemen wij uw reactie.

Met vriendelijke groet,
Namens het bestuur van SENtrum

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'J.R. Feenstra', written in a cursive style.

De heer drs. J.R. Feenstra,
Directeur/bestuurder BelangenOrganisatiesOverijssel

Bijlage: - nota "Preventief Ouderenbeleid"

SENtrum

Stichting Senioren Organisaties Overijssel

Nota

Preventief Ouderenbeleid

Januari 2013

Januari 2013

Inhoudsopgave	3
1. Inleiding: Waarom deze nota?	4
2. Vergrijzing	5
- De weg van zelfstandig naar afhankelijk	5
- Levensfasen vanaf 65 jaar	5
- Ouderen en zorg	6
3. Toekomst	7
4. Beleid naar leeftijdsfase	8
4.1 Beleid fase 1: 55 – 65/67 jaar: arbeidsparticipatie en mantelzorg	8
4.2 Beleid fase 2: 65/67 - ca 75 jaar: participatie, vrijwilligerswerk, gezondheid, activiteit	9
4.3 Beleid fase 3: > 75 jaar: zorg, VOA, WMO, AWBZ	9
5. Lokaal beleid	10
- Wonen, zorg en welzijn	10
- Mobiliteit	11
- Economie en werkgelegenheid	11
- Veiligheid	12
- Krimp en leefbaarheid	12
- Digitalisering	12
6. SENtrum	13
- Samenwerking	13
7. De provincie	14
- Taken en werkterreinen	14
8. Aanbevelingen	14
- Belangenorganisaties	14
- Gemeenten	15
- Provincie	15
9. Tot slot	15

1. Inleiding

Over enkele jaren zal 20% van de Nederlanders ouder zijn dan 65 jaar¹; momenteel zijn er 700.000 80-plussers en dat aantal zal in 2040 1,5 miljoen bedragen. Alom wordt de vergrijzing gekenschetst als zorgelijk, wordt de vergrijzing gezien als een probleem met name in financiële zin. We kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat de beleidsmakers, de politiek op landelijk, provinciaal en lokaal niveau zich vooral en alleen bezig houden met het zoeken naar mogelijkheden om de kosten van de zorg te reduceren. De oplossingen worden vrijwel alleen gezocht in het verhogen van eigen bijdragen en het uitkleden van zorgpakketten. Een aanpak die moet leiden tot meer zelfredzaamheid, tot het inrichten van buurtnetwerken, het stimuleren van gezond gedrag, tot een omslag van het denken in medische termen naar kwaliteit van leven, e.d. blijft achterwege. Met andere woorden, de beste mogelijkheid om in de toekomst adequaat om te gaan met de vergrijzing, namelijk preventie, wordt genegeerd. In het onlangs gepubliceerde "Deltaplan Ouderenzorg" spreekt ActiZ, de branchevereniging van zorgaanbieders, over een verschuiving van interventies van intramuraal naar extramuraal, van formele zorg naar informele zorg en van zorg naar welzijn. In tal van publicaties en beleidsnota's vinden we deze gedachtegang terug, echter aan de praktische consequenties, een concrete uitwerking van deze ideeën, schort het nogal. Wel worden er hier en daar geïsoleerde initiatieven ontplooid om aan de noodzaak tot preventieve actie tegemoet te komen zoals een computercursus voor 75-plussers of een plaatselijk meldpunt eenzaamheid. Dergelijke initiatieven dienen echter in een breder kader te worden geplaatst anders is het verspilling van tijd, geld en energie. Met deze nota proberen wij een concrete aanzet te geven voor een brede aanpak. Wie doet er mee?

1 Dit loopt op van 11% van de 65-69-jarigen, 19% van de 70-74-jarigen, 28% van de 75-79-jarigen, 47% van de 80-84-jarigen tot 57% van de 85-plussers (Van Campen, Kwetsbare ouderen – Landelijk beeld van de groeiende groep ouderen met meervoudige gezondheidsproblemen, Den Haag/SCP, 2011)

2. Vergrijzing

De weg van zelfstandig naar afhankelijk

Het SCP stelde onlangs dat *“de meeste ouderen zich nog lang gezond en gelukkig voelen. Een kleinere groep is meestal op hoge leeftijd afhankelijk geworden van zorg en ondersteuning. In de overgang tussen deze twee groepen bevinden zich de kwetsbare ouderen”*. Nederland kende in 2009 anderhalf miljoen 65-plus huishoudens. Ongeveer een kwart van de zelfstandig wonende 65-plussers in Nederland behoort tot de kwetsbare groep. Dit betreft overigens ongeveer 24% van alle 65-plussers.² Het aantal 65-plus huishoudens stijgt bovendien tot aan 2030 naar ruim tweeënhalf miljoen. Het aantal blijft dan tot 2040 stabiel.

De verwachte stijging van het aantal afhankelijke ouderen tot aan 2040 zorgt voor veranderende behoeften op macroniveau. Dat effect op macroniveau hangt samen met de schaal van zelfstandig naar volkomen afhankelijk. Deze schaal zorgt voor steeds veranderende behoeften bij de individuele ouderen.

De leeftijd van 65 jaar vormt een mijlpaal in ieders ontwikkeling. Het is nu nog de “officiële” leeftijd voor pensioen; straks wordt dat 67 jaar. Dat het pensioen tot minder inkomen leidt, is meestal niet zo’n probleem m.n. omdat de directe zorg voor kinderen is verdwenen. Voor ca. een half miljoen 65-plussers ligt dat evenwel anders; zij moeten rond komen met alleen hun AOW plus een klein pensioentje. Veel ouderen krijgen bijzondere (zorg)behoeften vanaf de leeftijd van ongeveer 75 jaar. Zij krijgen last van aan ouderdom gerelateerde gezondheidsproblemen en fysieke beperkingen. Ouderen die nog samenleven ondersteunen vaak elkaar. Zij beschikken nog over voldoende sociale contacten en mobiliteit om actief deel te nemen aan de samenleving. In dit stadium kunnen wel speciale eisen aan de woning gaan gelden. En de vraag naar hulp komt om de hoek kijken, zeker als één van de partners wegvalt. Daarmee krijgen de ouderen een afhankelijkere positie van buitenstaanders en van mantelzorgers.

Ouderen behoeven vanaf de leeftijd van zo’n 85 jaar bijna zonder uitzondering ondersteuning bij het huishouden, de verzorging of het vervoer. Een partner die ondersteunde, kan zijn weggefallen of is ook zelf niet meer in staat ondersteuning te geven. Daarmee krijgen ook zaken als alarmering aandacht. Ouderen van deze leeftijd krijgen vaker te maken met somatische en mobiliteitsbeperkingen. Professionals moeten direct verpleging of verzorging kunnen verlenen. Dat vergt onder andere aanpassingen aan woningen.

Levensfasen vanaf 65 jaar en afhankelijkheden

Veel beperkingen en hoge afhankelijkheid				Professionele zorg
Enige beperkingen en enige afhankelijkheid			Extramuraal en mantelzorg	
Weinig beperkingen en beginnende afhankelijkheid		Familie en vrijwilligers		
Weinig beperkingen en geen afhankelijkheid	Zelfredzaam			
	65 jaar <	> 65 jaar	> 75 jaar	

Samenvattend:

- Het aantal 65-plus huishoudens stijgt tot 2040.
- Het aantal kwetsbare 65-plussers stijgt tot 2040.
- Vanaf de leeftijd van 65 neemt de kwetsbaarheid en afhankelijkheid toe.
De behoefte aan hulp en ondersteuning verandert en stijgt met de jaren.
Vanaf de leeftijd van 85 is men veelal aangewezen op één of meerdere vormen van professionele zorg.

Wetenschappers gaan ervan uit dat het wenselijk en mogelijk is om door middel van **preventief beleid** de leeftijdsgrens waarop mensen zorgbehoefstig worden, op te schuiven.

Ouderen en zorg.

De kwetsbaarheid van ouderen stijgt met hun leeftijd. Zij maken dan steeds meer gebruik van hun sociale netwerk, mantelzorgers, wijk-, dorp- en buurtbewoners, vrijwilligers en individuele en collectieve voorzieningen uit de WMO en uit de AWBZ.

Mantelzorgers vormen het sociale vangnet van de ouderen. De kinderen, de burens, de vrienden en de kennissen ondersteunen en bieden hulp. Mantelzorgers nemen vaak in de eerste fase van kwetsbaarheid taken van ouderen over zoals verzorgen van administratieve zaken, huishoudelijke hulp, vervoer en dagactiviteiten.

Zeer kwetsbare ouderen doen een beroep op professionele zorg. Zij kennen afhankelijkheden op lichamelijk en geestelijk vlak. Hier biedt de overheid vaak persoonlijke verzorging en verpleging via de AWBZ.

Tussen mantelzorg en de AWBZ hangt de WMO. Deze WMO richt zich op personen die beperkingen ondervinden in hun zelfredzaamheid of die beperkingen ondervinden in de mogelijkheden tot maatschappelijke participatie. De wet is bedoeld voor ouderen die meer ondersteuning nodig hebben dan mantelzorgers kunnen bieden. De gemeente, die de WMO moet uitvoeren, krijgt op basis van deze wet de opdracht een sluitend stelsel van voorzieningen te realiseren dat de beperkingen van haar burgers compenseert. Deze voorzieningen kunnen bestaan uit woningaanpassingen, maar ook uit bijvoorbeeld welzijnsactiviteiten, collectief vervoer en hulp bij het huishouden.

Er bestaat weinig twijfel dat de regering de AWBZ zal afbouwen. De hulp bij het huishouden ging in 2007 al van de AWBZ over naar de WMO. Andere diensten, zoals "Begeleiding" en wellicht ook delen van de "Persoonlijke Verzorging", zullen de komende jaren volgen.

Enerzijds wil men de AWBZ terugbrengen naar de "basis"; zware, onverzekerbare zorg. Anderzijds hoopt men via decentralisatie naar gemeenten via een efficiëntiekorting de kosten van de zorg in de hand te houden. De AWBZ blijft daarmee ook in de toekomst voorbehouden aan de meest kwetsbaren. Afhankelijke ouderen maken deel uit van die groep, althans zolang zij zelf geen zorg en hulp kunnen organiseren.

Zowel vanuit financieel als vanuit ideëel oogpunt opperen verschillende politieke partijen dat de overheid mantelzorgers, vrijwilligers en wijkbewoners als informele krachten in het kader van maatschappelijke participatie moet stimuleren. Dit levert een bijdrage aan de sociale samenhang en leefbaarheid van wijken, dorpen en buurten. Een sterke sociale samenhang leidt tot minder vraag naar door de overheid georganiseerde en gefinancierde zorg. De "civil society" geldt als uitgangspunt. "Overijssels Feit", een publicatie van de provincie Overijssel d.d. september 2011, bevestigt dit gegeven en toont aan dat de sociale samenhang de basis is voor de leefbaarheid van dorpen, kernen en buurten. Het bewaken en bevorderen van deze sociale cohesie zou voor provincie- en gemeentebesturen een aangrijpingspunt kunnen zijn om het toenemend beroep op betaalde ondersteuning en zorg terug te dringen. De netwerken van de ouderenorganisaties, de vrijwillige ouderenadviseurs en de vele andere vrijwilligers zetten zich hiervoor al volop in, daartoe o.m. gesteund door de door de provincie via SENtrum gesubsidieerde projecten. Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers vormt rechtstreeks een gemeentelijke verantwoordelijkheid op basis van de WMO.

De afhankelijke oudere met een hulpvraag moet informatie krijgen over de mogelijkheden voor ondersteuning, zorg, aanpassen van de woning of verhuizen naar een geschiktere woning. De wijze waarop dit gebeurt verschilt per gemeente. De eenduidigheid neemt verder af met verdere overhevelingen van de AWBZ naar de WMO. Het scheiden van wonen en zorg, zoals het Rijksbeleid dat entameert, vormt daarbij een complicerende factor. In de realiteit blijken deze twee beleidsvelden sterk gekoppeld!

Samenvattend:

- Kwetsbare ouderen maken, afhankelijk van hun mate van kwetsbaarheid, gebruik van mantelzorg, WMO-voorzieningen en AWBZ voorzieningen.
- Mantelzorg vormt een sociaal vangnet voor ouderen, maar vormt geen professionele zorg.
- Gemeenten moeten op basis van de WMO voorzieningen realiseren die beperkingen van ouderen compenseren. Deze voorzieningen gaan verder dan mantelzorg, maar vormen geen professionele zorg.
- Zeer kwetsbare ouderen die zelf geen zorg en ondersteuning kunnen organiseren, krijgen professionele zorg aangeboden via de AWBZ.
- De AWBZ zal steeds meer voorbehouden zijn aan zeer kwetsbare groepen. Meer taken zullen overgaan naar de WMO. Binnen de WMO zal de nadruk komen te liggen op ondersteunen van mantelzorg om de druk op WMO voorzieningen terug te brengen.
- Decentralisatie van AWBZ naar WMO gaat niet gepaard met eenduidigheid in informatievoorziening. Deze weinig integrale benadering van AWBZ en WMO maakt de materie voor ouderen nog ingewikkelder.

We concluderen dat de bevolking, zeker op het platteland, krimpt, dat participatie en zelfredzaamheid van eminent belang zijn voor ouderen en dat eenzaamheid depressiviteit in de hand werkt. Allemaal redenen voor preventief beleid van de lokale en regionale overheden.

3. Toekomst

Het regeerakkoord van het kabinet Rutte – Asscher focust vooral op kostenreductie van de zorg en wil alleen nog de intramurale ouderen- en gehandicaptenzorg onder de AWBZ laten vallen. Alle andere zorgzwaartepakketten worden overgeheveld naar de gemeenten. Deze overheveling van rijk naar gemeenten gaat gepaard met een forse bezuiniging. De gemeenten worden een grote mate van beleidsvrijheid geboden maar reeds nu is duidelijk dat het budget te gering is om de verantwoordelijkheid waar te kunnen maken. Bovendien constateert ook het kabinet al dat veel gemeenten hiervoor te klein zijn. Daarom wil het kabinet dat gemeenten gaan samenwerken of gaan fuseren, maar dit traject zal nog wel een aantal jaren vergen. In feite zal het erop neer komen dat de VNG met modelverordeningen zal komen die veel gemeenten dan overnemen. Vraag is in hoeverre er dan nog sprake zal zijn van eigen beleid.

In het regeerakkoord vinden we overigens wel een aantal suggesties die hoopgevend zijn, bijvoorbeeld de herintroductie van de wijkverpleegkundige en de tendens naar meer maatwerk in de buurt. Concrete uitwerking van deze gedachten ontbreekt echter nog.

Helaas wordt aan de veel bekritiseerde marktwerking in de zorg niet getornd. Het kabinet heeft geen oog voor de roep uit de bevolking en de medische sector om de marktwerking terug te dringen. Vooralsnog zal het daarom noodzakelijk blijven voor de beleidsmakers op elk niveau om met al die verschillende zorgverzekeraars afspraken te maken.

De conclusie kan dan ook niet anders zijn dan dat de wens om te bezuinigen de overhand heeft en dat inhoudelijke preventieve activiteiten nauwelijks in beeld zijn. Veel organisaties in welzijn en zorg pleiten voor een concrete aanpak om de zorg dichterbij de mensen te brengen en de zelfredzaamheid te bevorderen. De pensioenleeftijd zal versneld omhoog gaan, eerst naar 66 en vervolgens naar 67 jaar. Vrijwel niemand bestrijdt nog de noodzaak hiertoe, echter, in toenemende mate worden ouderen boven de 50 jaar geconfronteerd met ontslag.

Ouderenbeleid is breder dan zorg alleen; ouderenorganisaties beseffen dat en richten zich naast de zorg op activiteiten rondom welzijn, wonen, mobiliteit, inkomen en arbeid. Het regeerakkoord rept hierover echter met geen woord. In het hoofdstukje "emancipatie" worden alle mogelijke groepen genoemd behalve de ouderen. Voor ouderen belangrijke beleidsterreinen als wonen, welzijn, mobiliteit komen niet aan de orde in het regeerakkoord, terwijl daar fundamentele kansen liggen om preventief Ouderenbeleid te ontwikkelen waardoor ouderen langer zelfstandig en in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. Dat is niet alleen financieel-economisch noodzakelijk maar bevordert ook het geluk van mensen.

De kost gaat voor de baat uit!

4. Beleid naar leeftijdsfase

4.1 Fase 1: van ca 55 tot 65/67 jaar: arbeidsparticipatie en mantelzorg

Preventief Ouderenbeleid zal moeten beginnen op de leeftijd waarop werkgevers zich beginnen af te vragen wat ze nog moeten met die 45-plusser in hun bedrijf. Op die leeftijd zijn werknemers kennelijk al oud en afgeschreven. Uit het onderzoek van SENtrum Overijssel in het kader van het project "Arbeidsparticipatie 50+" van 2010-2011 bleek dat 50% van de werkzoekenden in Overijssel ouder is dan 45 Jaar. Hoewel het aantal 55-plussers dat werkt landelijk de laatste jaren aanzienlijk is toegenomen – vijftien jaar geleden had maar een kwart van de 55-plussers een baan, nu is dat de helft – betekent dat toch dat nog steeds 50% van de ouderen geen werk heeft en maar liefst 70% daarvan belandt na twee jaar in de bijstand. Het merkwaardige is dat de pensioenleeftijd stijgt maar de leeftijd waarop werknemers worden afgeschreven daalt. De voorgenomen verkorting van de WW zal bij ouderen dan ook tot schrijnende problemen leiden. In het pensioenakkoord tussen regering en sociale partners is afgesproken dat de arbeidsparticipatie van 55-plussers in 2020 even hoog moet zijn als die van 55-minners, maar maatregelen om dat te bevorderen blijven in de bezuinigingsdrift achterwege. Zo moet het UWV er rekening mee houden dat het wordt wegbezuinigd, immers, de gemeenten kunnen dat er wel bij doen!

Als onze maatschappij de met de vergrijzing samenhangende financiële problemen wil opvangen dan zal alles in het werk moeten worden gesteld om mensen zo lang mogelijk te laten participeren in het arbeidsproces en dat betekent dat een actieve benadering noodzakelijk is. Gemeenten zullen voor onoverkomelijke financiële problemen komen als zoveel ouderen in de bijstand belanden, afgezien van de sociale ellende die dit met zich mee brengt. In Overijssel werd nog geen vervolg gegeven aan de eerste fase van het veelbelovende project "Arbeidsparticipatie 50+" vanwege de bestuurswisseling en reorganisatie op het provinciehuis. Het UWV organiseerde een aantal succesvolle trainingen voor werkloze 55-plussers en slaagde er daarmee in een substantieel aantal werklozen weer aan het werk te krijgen. Het kan dus wel. SENtrum wil, in samenwerking met het UWV, werkgevers- en werknemersorganisaties, het provinciale project voortzetten. Het oorspronkelijke plan van aanpak zal daarvoor worden geactualiseerd.

Mantelzorg

Veel 50-plussers worden geconfronteerd met een driedubbele belasting: beide partners in een gezin zullen moeten participeren in het arbeidsproces om de toekomst aan te kunnen terwijl ze in toenemende mate de zorg voor hun oudere ouders erbij krijgen als gevolg van de afnemende mogelijkheden voor professionele zorg. Veelal wordt bovendien een beroep op hen gedaan om op hun kleinkinderen te passen om hun volwassen kinderen in staat te stellen te gaan werken. Immers, de kinderopvang wordt voor veel ouders onbetaalbaar.

Gemeenten hebben in het kader van de WMO de verplichting om gerichte ondersteuning te geven aan mantelzorgers. Soms zijn hiervoor steunpunten ingericht maar door de krappe budgetten komt er van de noodzakelijke ondersteuning niet veel terecht. Van de Overijsselse bevolking verleent 25% mantelzorg, d.w.z. dat langdurig en onbetaald wordt gezorgd voor zieke familieleden en vrienden en gezien de plannen van dit kabinet zal dit percentage in de komende jaren zeker nog toenemen. SENtrum zoekt, in samenwerking met de Provinciale mantelzorgorganisatie (PMO) en Zorgbelang Overijssel (ZBO), naar mogelijkheden om de eigen kracht van mantelzorgers en hun zelfredzaamheid te versterken. Onderzocht zal moeten worden waar de grenzen liggen, wanneer mantelzorgers overbelast dreigen te raken en hoe hun taken kunnen worden verlicht. Oplossingen zullen daarbij vooral in de sfeer van vrijwilligers moeten worden gezocht.

Hoewel de gemeenten hierbij een primaire taak hebben is bovenlokale coördinatie, scholing, coaching, informatie, signalering en agendering, e.d. onmisbaar. SENtrum en genoemde partners zijn daarvoor de aangewezen instanties. Het besef dat er iets moet gebeuren begint nu zo langzamerhand ook door te dringen tot de overheid. Naar verwachting mogen initiatieven om hiermee aan het werk te gaan daarom rekenen om ondersteuning van rijks-, provinciale en gemeentelijke overheden.

4.2 Fase 2: van ca 65/67 – ca 75 jaar: participatie, vrijwilligerswerk, gezondheid.

In het kader van de provinciale doelstelling uit de vorige statenperiode (2007 – 2011) om het aantal senioren in Overijssel dat vrijwilligerswerk doet te laten groeien tot 5% boven het landelijk gemiddelde ontving SENtrum voor het project “Ondersteuning vrijwilligers” een projectsubsidie. De activiteiten van SENtrum in dit verband hebben ertoe geleid dat 57% van de 55-plussers in Overijssel momenteel vrijwilligerswerk verricht, ruim boven het landelijk gemiddelde. De SENtrum-aanpak is dus aantoonbaar succesvol. De druk op vrijwilligers neemt echter toe vooral nu er in toenemende mate sprake is van een verschuiving van professionele hulp naar vrijwilligerswerk. Het werven van vrijwilligers voor allerlei maatschappelijke taken blijft van groot belang. Overijssels Feit³ constateert dat de leefbaarheid, zeker in plattelandsgebieden, onder druk komt te staan als gevolg van vergrijzing en krimp van de bevolking. De aanwezigheid van sociaal kapitaal, lees: een netwerk van vrijwilligers, is bepalend voor die leefbaarheid. Juist in de leeftijdscategorie van 65 tot 75 jaar, een levensfase waarin mensen nog relatief gezond zijn en weinig verplichtingen hebben, kan men zich in alle vrijheid ontplooiën door nieuwe hobby's te beginnen of andere activiteiten te ondernemen⁴. Veel SENtrumactiviteiten komen voor dit vrijwilligerswerk in aanmerking zoals hulp bij het invullen van belastingformulieren, ouderenadvisering, buurtnetwerken, boodschappendiensten, kluswerkzaamheden, etc. Het ligt voor de hand hiervoor met name te putten uit deze leeftijdscategorie.

Tal van organisaties kunnen alleen functioneren dankzij de inzet van de vele vrijwilligers. Onderzoek heeft uitgewezen dat vrijwilligers de maatschappij jaarlijks miljarden aan uitgaven besparen. Het verdient dan ook aanbeveling organisaties als SENtrum, die zich inspanssen om zoveel mogelijk jongere ouderen te werven voor vrijwilligerswerk en die daartoe veel kennis en ervaring hebben opgedaan, te blijven steunen.

4.3 Fase 3: >75 jaar: zorg, VOA, WMO, AWBZ.

Zoals in hoofdstuk 2 van deze nota is beschreven neemt de behoefte aan zorg toe met het stijgen van de leeftijd. Het beleid van de regering is erop gericht de kosten van de zorg te reduceren en het aantal voorzieningen drastisch te verminderen. Veel rijkstaken worden met “efficiencykorting” naar de lagere overheden gedelegeerd. Veel gemeenten zien de voorgenomen bezuinigingen als een zwaard van Damocles hangen boven hun sociaal beleid. Diverse gemeenten hebben intussen al aangegeven dat hun middelen voor de bijstand dreigen op te raken, zeker nu het aantal mensen dat daarop een beroep doet, extra toeneemt. Ouderenorganisaties zoals SENtrum maken zich ernstig zorgen over de stapeling van bezuinigingen die juist terecht komen bij de meest kwetsbaren in de samenleving.

Een paar bekritiseerde en/of ontbrekende kabinetsmaatregelen:

- ontbreken van beleid om vrijwilligerswerk te ondersteunen;
- toename van het beroep op mantelzorgers;
- bezuinigingen op re-integratie van oudere werknemers;
- korting op de AOW partnertoeslag;
- verhoging zorgpremie en eigen risico;
- bezuinigingen op het WMO-budget;
- vervallen dagbesteding en begeleiding in AWBZ;
- geen actie voor meer geschikte seniorenwoningen;
- uitkleden AWBZ-voorzieningen;
- etc., etc.

Het kabinet heeft zich voorgenomen het grootste deel van de AWBZ over te hevelen naar de WMO en de gemeenten daarvoor volledig verantwoordelijk te maken. Gemeenten kunnen bij de uitvoering van dit beleid de deskundigheid van de ouderenorganisaties goed gebruiken. SENtrum pleit daarom voor het instellen van een gemeentelijke ouderenraad of seniorenraad die gevoed wordt door de gezamenlijke ouderengroepen. De participanten in deze ouderenraden kunnen worden geschoold, ondersteund en begeleid door een bovenlokaal opererende deskundige instantie zoals SENtrum. Op deze wijze moet het mogelijk zijn om de beperkt beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten met als doel ouderen zolang mogelijk zelfstandig in hun eigen omgeving te laten wonen.

3 Overijssels Feit, sept. 2011, Naoberschap.

4 Sociaal Cultureel Planbureau, Tevreden met pensioen, nov. 2011.

Samen met landelijke ouderenorganisaties heeft de SENtrum-werkgroep "Vrijwillige OuderenAdvisering" (VOA) een opleidingspakket samengesteld voor de scholing van vrijwillige ouderenadviseurs. Tevens is een stappenplan ontwikkeld om te komen tot een gemeentelijke VOA-organisatie. SENtrum heeft zich ten doel gesteld een dekkend net van VOA's te realiseren over alle kernen, wijken en buurten van alle gemeenten in de provincie. VOA's kennen hun buurt en weten waar ouderen steun nodig hebben. Zij inventariseren wat nodig is, zijn een vraagbaak voor ouderen en fungeren als tussenpersoon bij het verkrijgen van voorzieningen. Zo kunnen VOA's b.v. ondersteuning bieden bij de z.g. keukentafelgesprekken in het kader van de WMO. Voorzieningen kunnen daarmee doelmatiger worden ingezet hetgeen niet alleen bevredigender is voor de cliënt maar ook aanzienlijk kostenbesparend kan zijn.

De provinciale VOA-werkgroep van SENtrum, bestaande uit vrijwilligers, schoolt de gemeentelijk opererende VOA's. Een aantal gemeenten is intussen actief aan de slag gegaan met het opzetten van zo'n dekkend net van VOA's, maar hier liggen nog veel kansen om preventief ouderenbeleid vorm te geven.

5. Lokaal beleid

Als we zien hoe het aantal ouderen de komende jaren zal toenemen en bijgevolg ook het aantal ouderen dat aangewezen zal zijn op zorg, kan de conclusie niet anders zijn dat een en ander onbetaalbaar wordt dan wel dat de zorg volledig zal worden uitgekleeft.

SENtrum, als behartiger van de belangen van huidige en toekomstige ouderen, verzet zich hiertegen. Daarom is het noodzakelijk om nu de bakens te verzetten. Gemeentelijke en provinciale overheden dienen te beseffen dat het "worst case scenario" slechts vermeden kan worden als volop wordt ingezet op preventie. Preventieve maatregelen moeten ervoor gaan zorgen dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven functioneren. Elk jaar dat intensieve zorg kan worden uitgesteld levert niet alleen levensgeluk op voor betrokkenen maar spaart ook kapitalen.

Ouderenbeleid kan niet worden geïsoleerd van andere beleidsterreinen, maar dient onderdeel te zijn van alle beleidsvoornemens van gemeenten, provincie en rijk. Om deze integrale aanpak te waarborgen is het aan te bevelen een bewindspersoon op elke bestuurlijk niveau te belasten met de coördinatie. Aangezien steeds meer taken door de landelijke overheid worden overgedragen aan lokale overheden doet zich bij gemeenten steeds meer behoefte ontstaan tot intergemeentelijke samenwerking. Met name kleinere gemeenten zoeken op allerlei terreinen samenwerking met andere gemeenten en zo langzamerhand dreigt er een lappendeken van samenwerkingsverbanden te ontstaan. Het zal dan ook niet lang meer duren of de vraag naar democratische controle zal weer manifest worden zoals in het verleden met de gemeenschappelijke regelingen. Meer eenduidigheid in de regionale samenwerking is gewenst. Bovenlokale samenwerking m.b.t. preventief ouderenbeleid kan leiden tot meer efficiëntie, duidelijkheid voor burgers en kostenbesparing.

Enkele specifieke beleidsterreinen die van belang zijn voor preventief ouderenbeleid lichten wij hieronder toe.

Wonen, zorg en welzijn

Uit tal van onderzoeken blijkt dat de ontwikkelingen van de laatste decennia gericht op schaalvergroting, marktwerking, indicatiestellingen, e.d. vooral hebben geleid tot vervreemding en, in tegenstelling tot de bedoelingen, een prijsopdrijvend effect hebben gehad. SENtrum realiseert zich dat de cohesie in de samenleving gediend is met schaalverkleining, terug naar de menselijke maat. Voor het provinciaal - en gemeentebeleid betekent dit dat het beleid rondom wonen, zorg en welzijn integraal moet worden benaderd. Aanbevolen wordt dit beleid te focussen op een samenhangende aanpak van de ontwikkeling van wijken, buurten en kernen. Wonen, zorg en welzijn dienen als een samenhangend pakket te worden opgenomen in het provinciaal - en gemeentebeleid. Het beleid van de provincie is erop gericht dat in 2015 tenminste 50% van de huishoudens in enigerlei vorm van een woonservicegebied woont. Een woonservicegebied biedt algemene voorzieningen en aanpasbare woningen die geschikt zijn voor bewoners met een zorgvraag en voorzieningen en diensten op het gebied van zorg en welzijn. Gemeenten hebben hierover afspraken gemaakt met de provincie. Helaas moet worden geconstateerd dat het vrijwel overal bij op papier gestelde goede voornemens blijft. SENtrum, als samenwerkingsverband van de ouderenorganisaties in Overijssel, kan en wil bij de totstandkoming van deze woonservicegebieden een structurele steunfunctie vormen ter ondersteuning van de lokale ouderenorganisaties.

In dit verband dient de provincie er, in samenwerking met de gemeenten, ook op toe te zien dat er voldoende betaalbare woonzorgcombinaties worden gerealiseerd ook in bestaande wijken, waarbij dienstverlening vanuit een verzorgings- of verpleegtehuis en de thuiszorg aansluiten. SENtrum ontvangt hierover veel vragen.

Woningen voor senioren dienen gebouwd te worden in de nabijheid van voorzieningen en haltes van het openbaar vervoer. De provincie ziet erop toe dat er in de gemeenten voldoende aangepaste woningen worden gebouwd voor ouderen en gehandicapten. Levensloop bestendig bouwen wordt het uitgangspunt voor nieuwbouwplannen. In de gemeentelijke woonvisies wordt dit vastgelegd. SENtrum kan hierbij zowel de lokale ouderenorganisaties als de gemeenten adviseren.

De provincie stimuleert het energiezuinig maken van woningen en geeft daarbij prioriteit aan woningen voor ouderen. Tevens zal specifiek aandacht moeten worden geschonken aan de toepassing van domotica in woningen voor ouderen. Gemeenten "vertalen" deze provinciale opdracht in hun gemeentelijke woonvisies. SENtrum ondersteunt de vertegenwoordigers van de ouderenbonden in gemeentelijke adviesraden.

Bij de te verwachten structurele krimp van de bevolking ondersteunt de provincie de gemeenten bij herstructurering van de woningvoorraad, herinrichting van de openbare ruimten en concentratie van voorzieningen met het oog op de leefbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving. Hiervoor is voor de komende jaren door de provincie Overijssel 60 miljoen euro beschikbaar gesteld. Het ligt voor de hand dat gemeenten hun ouderenorganisaties raadplegen over de concrete uitvoering van dit beleid. Ook hier kan en wil SENtrum deze ouderen ondersteunen en adviseren.

De provincie is bij deze beleidsvoornemens richtinggevend, voorwaardenscheppend, stimulerend en faciliterend terwijl de uitvoering geschiedt op lokaal niveau. Het beleid dient te zijn gericht op het zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen van ouderen hetgeen niet alleen fysieke aanpassing van de woning vereist maar evenzo een sterk buurtnetwerk met voorzieningen, vrijwillige ouderenondersteuning, vervoersmogelijkheden, e.d. In dit kader zullen provincie en gemeenten er goed aan doen organisaties die zich richten op bovenlokale belangen, bijvoorbeeld SENtrum, te faciliteren om de beoogde samenhang in het beleid te ondersteunen.

Dit alles kan worden samengevat als (bovenlokaal) sociaal flankerend beleid.

Mobiliteit

Bij het toekennen van concessies voor het regionaal openbaar vervoer alsmede de ontwikkeling van alternatieve vormen van vervoer zoals belbussen en regiotaxi's raadpleegt de provincie, zoals wettelijk bepaald, in ieder geval de georganiseerde ouderenorganisaties. Deze partijen dienen voor deze adviesfunctie dan ook voldoende te worden gefaciliteerd. Een goede aansluiting op het regionaal openbaar vervoer van wijken, buurten en kernen is een uitgangspunt dat meer aandacht verdient. Overleg met de gemeenten en de daarin functionerende ouderenorganisaties is hierbij vanzelfsprekend. De provincie zal, eveneens in overleg met de gemeenten, speciale aandacht moeten schenken aan de blijvende ontsluiting in krimpgebieden d.m.v. alternatieve vormen van vervoer.

In toenemende mate wordt het gebruik van de OV-chipkaart gepropageerd, maar door de vele aanbieders van openbaar vervoer alsmede de vele vormen van abonnementen, kortingen, e.d. wordt het gebruik ervan steeds ingewikkelder. Ouderenorganisaties spannen zich in om voortdurend informatie te geven over het gebruik van de OV-chipkaart. Echter, de provincie (en de Regio Twente) zijn hiervoor in eerste instantie verantwoordelijk. SENtrum verwacht dat deze verantwoordelijkheid nu ook echt wordt waargemaakt.

Economie en werkgelegenheid

De provincie schept de randvoorwaarden die economische ontwikkeling mogelijk maken. Een sterke economie betekent werkgelegenheid en welvaart. Met name voor oudere werknemers is de werkgelegenheidssituatie bedenkelijk. Nog steeds worden 50-plussers bij voorrang ontslagen en het is voor deze categorie moeilijk om na ontslag opnieuw werk te vinden. Recent onderzoek van het UWV toont nog eens aan dat de helft van alle langdurig werklozen 55 jaar of ouder is. Echter, op wat langere termijn zal iedereen nodig zijn op de arbeidsmarkt. Mensen, die nu langdurig aan de kant komen te staan, zijn op termijn verloren voor de arbeidsmarkt. De provincie zal zich, samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties, moeten inspannen om de onjuiste beeldvorming t.a.v. de oudere werknemer te rectificeren en werkgevers- en werknemersorganisaties benaderen om de arbeidsparticipatie van ouderen te bevorderen.

In overleg met werkgevers- en werknemersorganisaties, uitkeringsinstanties en uitzendbureaus kunnen afbouw mogelijkheden worden gerealiseerd (demotie). De provincie kan hiervoor stimulerend en faciliterend beleid ontwikkelen in overleg met de daartoe geëigende organisaties en de gemeenten. SENtrum heeft, zoals eerder vermeld, intussen de eerste fase van het project "Arbeidsparticipatie 50+", een inventarisatie, gereed. Het vervolg moet werkgevers, werknemers en instanties helpen met het verbeteren van de arbeidsparticipatie voor ouderen.

Gemeenten zullen bij deze werkgelegenheidsvraagstukken niet aan de kant kunnen blijven staan al is het alleen maar om het aantal uitkeringen in de toekomst binnen de perken te kunnen houden. SENtrum heeft inmiddels, mede door het project Arbeidsparticipatie 50+, de nodige ervaring opgedaan en stelt die ervaring graag beschikbaar aan provincie en gemeenten om, regionaal,gerichte acties op te zetten om dit schrijnende probleem aan te pakken. Voortzetting van genoemd project is daarom wenselijk.

Veiligheid

In het kader van een samenhangende gemeentelijke woonvisie, waarvan de kaders door de provincie worden gesteld, dient aandacht te worden geschonken aan het thema veiligheid. Veiligheid in huis, op straat, bij recreatieve voorzieningen, in het openbaar vervoer, etc.

SENtrum constateert dat er op diverse beleidsterreinen bovenlokale activiteiten noodzakelijk zijn. De diverse ouderenorganisaties hebben hun lokale afdelingen in elke Overijsselse gemeente; van de meer dan 40.000 leden is een groot aantal als vrijwilliger actief in de afdelingen, in vertegenwoordigende organisaties en instellingen, in WMO-raden en Seniorenraden, etc. Dit netwerk van actieve vrijwilligers wordt door SENtrum aangesproken voor informatie en signalering. Zo worden onveilige situaties opgespoord, geïnventariseerd en doorgegeven aan de verantwoordelijke instanties. Ook hier is een bovenlokale coördinatie noodzakelijk.

Krimp en leefbaarheid

Voor de plattelandsgebieden krijgen in de komende jaren te maken met de effecten van krimp van de bevolking. Onderzoek heeft uitgewezen dat het vooral de aanwezigheid van sociaal kapitaal is dat bepalend is voor de leefbaarheid in kernen, wijken en buurten. Sociale netwerken dus. Aangezien het vooral de ouderen zijn die achterblijven in krimpgebieden is het van het grootste belang te investeren in deze sociale netwerken. Immers, het overheidsbeleid is erop gericht ouderen in staat te stellen zolang mogelijk zelfstandig in hun eigen omgeving te blijven wonen. Het creëren en in stand houden van buurtnetwerken, het voorzien in ontmoetingsplekken, het opzetten en in stand houden van een netwerk van vrijwillige ouderenadviseurs, de aanwezigheid van wijkverpleging, e.d. zijn noodzakelijk om de leefbaarheid in kernen, wijken en buurten in stand te houden. Op deze wijze kan ook dreigende eenzaamheid tijdig worden gesignaleerd en gecompenseerd. Een mooi voorbeeld is het onlangs in Ommen ingestelde meldpunt eenzaamheid.

Digitalisering

Overheden, banken, nutsbedrijven, commerciële instellingen, maar ook instellingen voor gezondheidszorg, communiceren op digitale wijze met hun relaties. Veel senioren maken, ook in Overijssel geen of onvoldoende gebruik van de mogelijkheden van digitale communicatie die met name voor ouderen vele voordelen biedt. Aan de andere kant wordt de stap naar uitsluitend digitale communicatie vanwege die ouderen nog niet gezet. Het gevolg is echter wel dat fysieke mogelijkheden tot contact steeds moeilijker bereikbaar zijn in afstand of tijd. In Denemarken, waar men dit probleem vroeg heeft onderkend en daar ook de conclusies uit heeft getrokken heeft de overheid de stap gezet om op een groot aantal terreinen uitsluitend digitaal met de burgers te communiceren. Dit heeft er toe geleid dat alle burgers en/of huishoudens beschikken over een digitaal adres. Dit proces is echter geflankeerd door een speciaal opleidingsproces voor ouderen, die nog niet over digitale scholing beschikken.

In het kader van preventief ouderenbeleid zou in Overijssel in enkele plaatsen een pilot-project kunnen worden opgezet, waarbij het Deense model min of meer wordt gevolgd. De na te streven voordelen van een dergelijk project zouden er uit kunnen bestaan, dat overheden besparen op communicatieketens. Maar vooral voor de senioren zouden er grote voordelen zijn. Zij zijn niet of minder verplicht fysiek aanwezig te zijn. Dit geldt met name voor een groot aantal medische controles, die inmiddels digitaal mogelijk zijn. Maar ook het doen van boodschappen bij weer en ontij zou digitaal kunnen plaatsvinden. Tegelijkertijd kunnen mogelijkheden worden ontwikkeld voor digitaal contact d.m.v. skype, waardoor eenzaamheid kan worden teruggedrongen.

Een dergelijk project zou moeten worden opgezet en gedragen door overheid, banken, supermarkten, maar zeker nuts- en gezondheidsinstellingen. Budget is nodig voor de aanschaf van hardware en een opleidingssysteem. Bij dit opleidingssysteem zou heel goed gebruik gemaakt kunnen worden van jongeren die op dit moment moeilijk een baan vinden. Daarmee zou een dergelijk project het begrip tussen jong en oud kunnen verbeteren, maar ook ouderen minder afhankelijk en meer betrokken bij een snel veranderende maatschappij.

6. SENtrum

SENtrum, de Stichting Seniorenorganisaties Overijssel, is een provinciaal samenwerkingsverband van ouderenorganisaties dat de belangen behartigt van 50-plussers in Overijssel. Werving en ondersteuning van vrijwilligers en kaderleden is daarbij een prioriteit. De kracht van SENtrum ligt vooral in het contact met de achterban, georganiseerd in de vele lokale afdelingen. Vanwege de veranderende maatschappelijke verhoudingen en de toename van het aantal ouderen dat zich anders organiseert dan in de traditionele ouderenbonden heeft het bestuur van SENtrum besloten de organisatie om te bouwen tot een seniorenadviesorgaan voor Overijssel.

De beleidsterreinen waarop SENtrum actief is zijn vooral: welzijn, wonen, werk en inkomen, veiligheid, mobiliteit en zorg. SENtrum richt zich daarbij op de provinciale, bovenlokale coördinatie, aansturing en ondersteuning van uitvoering van beleid op lokaal niveau.

Met subsidie van de provincie Overijssel voert SENtrum tal van projecten uit gericht op de beleidsthema's die de provincie in de nota "Samen & Overijssel 2009 – 2012" heeft geformuleerd:

- senioren en vrijwilligers, met als doel het aantal senioren dat in Overijssel vrijwilligerswerk doet, te laten groeien tot 5% boven het landelijk gemiddelde;
- senioren en mantelzorg: het versterken van de voorzieningen op regionaal niveau voor het ondersteunen van oudere mantelzorgers;
- senioren en zelfstandigheid: door een integrale benadering van wonen, welzijn en zorg, senioren in staat stellen zolang mogelijk zelfstandig te wonen.

In het hoofdlijnenakkoord 2011 – 2015 nodigen de collegepartijen van Provinciale Staten de Overijsselse samenleving uit om samen aan de slag te gaan met het vasthouden en verder ontwikkelen van de kracht van Overijssel: de regionale economie, de ruimtelijke kwaliteit, de sociale kwaliteit en het leefklimaat. Hiermee borduurt de provincie voort op de nota "Samen & Overijssel".

Hoewel ook de provincie Overijssel heeft aangegeven zich vooral te focussen op haar kerntaken blijft de sociale infrastructuur en sociaal flankerend beleid ook in de komende jaren een belangrijk beleidsterrein. Vraag is alleen op welke wijze dit wordt geconcretiseerd. Dit is als zodanig verwoord in hoofdstuk 3.8 van het hoofdlijnenakkoord.

Samenwerking

Om de efficiency bij uitvoering van (project)activiteiten te versterken heeft SENtrum, op verzoek van de provincie Overijssel, samen met de Stichting Zorgbelang Overijssel en het Platform Mantelzorg Overijssel de Stichting Dienstverlening Maatschappelijke Belangenorganisaties Overijssel (BOO) in het leven geroepen.

Deze stichting heeft ten doel:

- de voorbereiding en uitvoering van overeengekomen activiteiten en projecten uit de programma's van elk van de participanten;
- de inrichting van een gezamenlijke bedrijfsorganisatie;

Door de inrichting van deze werkmaatschappij kunnen elkaar overlappende activiteiten beter worden gecoördineerd en kunnen de participanten elkaar versterken.

7. De provincie Overijssel

De provincies vervullen tal van wettelijke en niet-wettelijke taken. Zij vormen de bestuurslaag die de volle verantwoordelijkheid draagt voor het bovenlokale en regionale ruimtelijk-economisch beleid inclusief cultuur oftewel voor het regionale omgevingsbeleid. In de praktijk springen de provincies daar in waar bovenlokale belangen aan de orde zijn. Ook de provincie Overijssel deed dat tot dusverre volop.

Te onderscheiden taken en werkterreinen:

1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer
2. Milieu en energie
3. Inrichting landelijk gebied
4. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer
5. Regionale economie
6. Culturele infrastructuur en monumentenzorg
7. Kwaliteit openbaar bestuur

De provincie zegt te willen gaan voor **de kwaliteit van de Overijsselse samenleving**. Welnu, ouderen maken een steeds groter deel uit van die samenleving en die groep wordt snel groter. Het zou getuigen van wijs beleid als overheden en maatschappelijke organisaties het enorme potentieel aan ervaring en deskundigheid zou weten te gebruiken voor het hierboven beschreven preventief beleid.

In het voorjaar van 2012 heeft de provincie Overijssel een "Handreiking Sociale Kwaliteit" gepresenteerd. De bedoeling daarvan was om steun- en belangenorganisaties in de provincie aan te geven op welke wijze ze met hun eigen sociale activiteiten kunnen aansluiten bij de kerntaken van de provincie. Als thema's voor sociale interventie noemt de provincie:

- kwaliteit van de leefomgeving
- sociale interactie
- maatschappelijke participatie
- sociaal-economische positie
- draagvlak en betrokkenheid

De uitwerking van deze thema's in de handreiking biedt tal van mogelijkheden voor organisaties als SENtrum om provinciale steun te verwerven voor hun eigen doelstellingen, immers, deze sluiten nauw aan bij de sociale interventie die de provincie zich mede als doel heeft gesteld.

Bij de provincie lijkt de sturing en coördinatie met betrekking tot de veranderde werkwijze nog voor verbetering vatbaar waardoor de samenwerking met SENtrum en andere steun- en belangenorganisaties nog wat moeizaam verloopt. Naar verwachting zal dit probleem spoedig worden opgelost en dan kan de provincie in samenwerking met de organisaties de lokale uitwerking van de hierboven genoemde thema's slagvaardig gaan stimuleren, ondersteunen en begeleiden.

8. Aanbevelingen (niet limitatief)

Om de in hoofdstuk 2 van deze nota geschetste problemen te voorkomen zal de focus van rijk, provincie en gemeenten moeten liggen op preventie. Het doel moet zijn ouderen in staat te stellen zo goed mogelijk zo lang mogelijk in optimale gezondheid te kunnen blijven wonen in hun eigen huis, hun eigen omgeving. En om dat doel te bereiken dient integraal beleid te worden gevoerd op alle beleidsterreinen. Ten aanzien van ouderen kan niet worden gewacht met maatregelen totdat het te laat is, dan is het probleem niet meer te beheersen en ontstaat er veel menselijke nood. Het is daarom van belang om het beleid nú te gaan aanpassen.

We richten onze aanbevelingen op zowel de belangenorganisaties, de provincie als de gemeenten.

Belangenorganisaties

- In elke gemeenten wordt een samenwerkingsverband gerealiseerd waarin alle ouderengroeperingen vertegenwoordigd zijn, zodat het gemeentebestuur eenduidig van advies wordt voorzien inzake (preventief) ouderenbeleid.
- De samenwerkende ouderengroeperingen zoeken nauwe samenwerking met de in de gemeente aanwezige professionals bij de stichtingen welzijn ouderen.

- Er wordt een permanente verbinding in stand gehouden tussen de lokale samenwerkende ouderengroeperingen en de provinciaal opererende Stichting SENtrum en de uitwerkingsorganisatie Belangenorganisaties Overijssel (BOO) t.b.v. de bovenlokale coördinatie.
- Via SENtrum, en provinciaal georganiseerd, worden in elke gemeente m.m.v. de ouderengroepen vrijwillige ouderenadviseurs (VOA's) opgeleid. Dit moet leiden tot het realiseren van een dekkend netwerk, zodat in elke kern, wijk en buurt voldoende vrijwilligers beschikbaar zijn. Coördinatie van deze VOA's kan geschieden door b.v. professionals van de stichting welzijn ouderen.
- In het kader van de WMO voeren gemeenten "keukentafelgesprekken" met cliënten. Het is gewenst dat cliënten daarbij, waar nodig, worden ondersteund door VOA's.
- Ouderengroepen participeren in de WMO-adviesraden en worden daarbij ondersteund door SENtrum.
- Ouderengroepen, al dan niet georganiseerd in een seniorenraad, geven gevraagd en ongevraagd advies m.b.t. alle beleidsaspecten waaraan specifieke consequenties voor ouderen kunnen zitten. De ouderenorganisaties pleiten voor de oprichting van structurele ouderenadviesraden in elke gemeente.

Gemeenten

- Gemeenten stellen een coördinerend wethouder aan die specifiek wordt belast met ouderenbeleid.
- Er wordt met spoed een integrale beleidsnota "Ouderenbeleid" ontwikkeld. Deze nota wordt opgesteld in samenwerking met de gemeentelijke ouderengroepen. Daar waar gemeenten al een dergelijke nota hebben wordt deze geactualiseerd.
- Woonservicegebieden worden vóór 2015 ingericht.
- Woningen worden vanaf het begin levensloopbestendig gemaakt.
- Gemeenten propageren het realiseren van een dekkend net van VOA's en stellen financiële middelen ter beschikking om dit te kunnen doen. De opleiding vindt bovenlokaal plaats door Docenten Ouderenadvisering, eveneens vrijwilligers.
- Gemeenten inventariseren de aanwezigheid van senioren groepen, WMO-adviesraden, seniorenplatforms, e.d. en brengen daarin stroomlijning aan.
- De gemeenten faciliteren vertegenwoordigers in adviesraden teneinde de expertise te versterken en op peil te houden.
- Er wordt een gemeentelijk vrijwilligersbeleid opgezet waarbij scholing, coaching, coördinatie, e.d. waar nodig bovenlokaal worden georganiseerd.

De provincie.

- De provincie faciliteert bovenlokale coördinatie, opleidingen, signalering en agendering, conform de handreiking "Sociale Kwaliteit" van april 2012.
- De provincie controleert of de gemeenten de afspraken over de inrichting van woonservicegebieden nakomen, zowel materieel als inhoudelijk. De provincie bespreekt dit een keer per jaar met de provinciale samenwerkende belangenorganisaties.
- Ten aanzien van het openbaar vervoer faciliteren provincie en regio Twente de twee Regionale Overlegorganen Collectief Openbaar Vervoer (ROCOV's) in voldoende mate om hen in staat te stellen hun taak t.b.v. ouderen uit te voeren.

9. Tot slot

Deze nota "Preventief Ouderenbeleid" is voortgekomen uit de nota "Provinciaal Ouderenbeleid" van SENtrum uit 2010. Na de verkiezingen van de Provinciale Staten van 2011 besloot de provincie zich in haar beleid te beperken tot haar wettelijke kerntaken zoals beschreven in hoofdstuk 7. Het is positief dat de sociale infrastructuur en sociaal flankerend beleid ook in deze statenperiode belangrijke beleidsterreinen blijven. De "Handreiking Sociale Kwaliteit" gaf hiervoor aangrijpingspunten, maar helaas blijkt de vertaling naar de organisaties die zich daarmee bezig houden, zoals SENtrum, nog niet geconcretiseerd met name omdat de provinciale eenheden nog in onvoldoende mate gericht zijn op de kwaliteit van de leefbaarheid in de provincie. Bovendien wordt nog onvoldoende aandacht besteed aan de overdracht van sociale taken van de provincie naar de gemeenten. Daardoor dreigt er een vacuüm te ontstaan waarvan vooral ouderen de dupe lijken te worden. SENtrum pleit ervoor om hierover in een startconferentie van provincie en gemeentebesturen met de belangen- en ondersteuningsorganisaties afspraken te maken zodat alle aandacht geïntegreerd kan worden gericht op preventief ouderenbeleid.

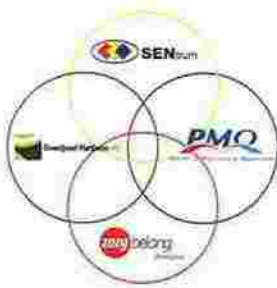
Colofon

Dit is een uitgave van
Stichting Senioren Organisaties Overijssel, SENtrum
samenwerkingspartner in
BelangenOrganisatiesOverijssel
Uitvoerende partner: SENtrum

Samenstelling
SENtrum

Adres
Kievitstraat 9
7557 AP Hengelo
Tel.: 074 - 250 01 55
Fax: 074 - 242 75 67

E-mail: info@belangenorganisatiesoverijssel.nl
Website: www.belangenorganisatiesoverijssel.nl
Website: www.sentrum.nl

BelangenOrganisatiesOverijssel

Kievitstraat 9 • 7557 AP Hengelo

Bezoek ook
onze website:

www.zorgbelang-overijssel.nl

Hengelo OV

05.03.13

Kievitstraat 9
7557 AP

020 787 | p

€ 00141

FR 82233
Nederland

Gemeente Dalfsen
t.a.v. de Raadsgriffie
Postbus 35
7720 AA Dalfsen

